

Remissvar

Dnr 2024-304
2024-10-28

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Styrkraft för lyckad integration (SOU 2024:41)

A2024/00878

Konjunkturinstitutet har granskat remissen och lämnar kommentarer på de delar som rör förslagets samhällsekonomiska konsekvenser.

Utredningen hade i uppdrag att ”utreda hur regelverket för ersättningarna till nyanlända som deltar i etableringsprogrammet bör förändras. I denna del ingick att analysera om etableringsersättningen, etableringstillägget och bostadsersättningen innehåller tillräckligt starka incitament för att den nyanlände ska börja arbeta eller utöka sin arbetstid (sid. 17)”.

Frågan om incitament för arbete rör i huvudsak två delar. Dels incitamentsstrukturen i etableringsersättningen i förhållande till försörjningsstödet, dels incitamentsstrukturen i etableringsersättningen i förhållande till arbetsmarknaden.

Angående den första delen instämmer Konjunkturinstitutet med utredningen att försörjningsstödet överlag ger sämre incitament för nyanlända att arbeta än etableringsprogrammet givet nuvarande utformning. För det första så är etableringsersättningen tidsbegränsad, vilket i sig är en viktig komponent som ökar incitamenten att hitta arbete. För det andra så är margineffekterna av ökad arbetsinkomst mycket högre vid försörjningsstödet relativt etableringsersättningen. I det avseendet är det konsistent med utredningens övergripande syfte att finna incitament för arbete att knyta etableringsersättningen till ett index så att det inte urholkas relativt riksnormen som ligger till grund för försörjningsstödet. Den generella frågan vilka ersättningar som ska indexeras är en del av en större diskussion och Konjunkturinstitutet har ingen uppfattning rörande den avvägningen. Konjunkturinstitutet konstaterar dock att en indexering av etableringsersättningen är i linje med utredningens direktiv. Vidare är det värt att poängtera att när etableringsprogrammet inrättades så var en tanke att staten skulle ta det övergripande ansvaret för nyanländas försörjning och att kostnader inte skulle övervältras på kommunerna. Detta har dock skett i och med en stor del av nyanlända tar del av försörjningsstöd från kommunerna.

Den andra delen rör hur etableringsersättningen faktiskt ska indexeras. Utredningen landar i att etableringsersättningen ska motsvara 0,73 procent av prisbasbeloppet per dag, vilket motsvarar ersättningsnivån när etableringsersättningen infördes 2010. Konjunkturinstitutet delar utredningens resonemang att en sådan indexering skulle fänga de ökade levnadskostnader som har uppstått sedan 2010. Problemet är dock att mycket annat har hänt på den svenska arbetsmarknaden sedan 2010, vilket påverkar incitamenten att arbeta. Under de senaste åren har reallönerna (både beräknade med KPI och KPIF) fallit i Sverige, vilket innebär att löntagarnas köpkraft har minskat. För incitamenten att arbeta är denna dimension

också viktig att beakta eftersom löner inte indexeras med prisutvecklingen. Av det skälet anser Konjunkturinstitutet att prisbasbeloppet inte bör användas som indexeringsmetod utan föreslår i stället att inkomstbasbeloppet ska användas. Inkomstbasbeloppet utgår från inkomstindex och fångar bättre utvecklingen av genomsnittsinkomsten i Sverige. På så vis skulle en indexering med inkomstbasbeloppet bättre bevarar den ekonomiska incitamentsstrukturen i förhållande till löneinkomst.¹ Givet att inkomstbasbeloppet i stället används så bör faktorn på 0,73 procent även anpassas.

Vid ett eventuellt avskaffande av etableringstillägget och bostadsersättningen så bör man vidare beakta att detta kan öka programdeltagares beroende av försörjningsstöd då riksnormen räknas upp för barnfamiljer respektive ensamstående hushåll. Även detta kan således leda till ett ökat bidragsberoende från kommunens socialtjänst och minskade incitament att arbeta.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Albin Kainelainen. Föredragande har varit Linuz Aggeborn. I den slutliga handläggningen av remissvaret har också Anton Sundberg deltagit.

Albin Kainelainen
Generaldirektör

¹ Inkomstbasbeloppet, som beräknas med utgångspunkt i inkomstindex, inkorporerar dock inte enbart lönesumman, utan även andra inkomster. Värt att notera är att inkomstindex för nästkommande år beräknas utifrån en prognos på genomsnittsinkomsten för det innevarande och det förra året, vilket introducerar en osäkerhet i beräkningen. Trots detta menar Konjunkturinstitutet att inkomstbasbeloppet är att föredra framför prisbasbeloppet.